

Till Ålands landskapsregering (ÅLR 2024/2867)

Ärende: landskapsregeringens program för integrationsfrämjande för åren 2024 – 2027

Funktionsrätt Åland r.f. har mottagit en remissbegäran från landskapsregeringen angående ett utkast om program för integrationsfrämjande för åren 2024 – 2027. Vi tackar landskapsregeringen för möjligheten att lämna våra synpunkter. Funktionsrätt Åland representerar cirka 5500 personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga på Åland genom sina medlemsföreningar. Förbundets Yttrandegrupp, bestående av representanter från förbundet och dess 11 medlemsföreningar, har nyligen granskat utkastet och önskar härmed framföra följande synpunkter.

Genomgående i programmet saknar vi ett funktionshinderperspektiv.

Funktionsrättskonventionen (CRPD eller FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning) nämns inte en gång, samtidigt som barnkonventionen och den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna nämns. Flera flyktingar och andra inflyttade är personer med funktionsnedsättning, och därför kan funktionshinderperspektivet och funktionsrättskonventionen inte förbises i ett integrationsfrämjande program. För att understryka detta har regeringen skrivit i regeringsprogrammet att: "För att främja ett inkluderande och tillgängligt samhälle prioriteras funktionshinderfrågorna inom alla politikområden." För att säkerställa att regeringsprogrammet följs och att personer med funktionsnedsättning får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda i tillräcklig grad, ska det finnas hänvisningar till funktionsrättskonventionen i programmet.

Vi vill också se hänvisningar till landskapsregeringens funktionshinderpolitiska program "Ett tillgängligt Åland – åtgärdsprogram för Ålands landskapsregerings funktionshinderspolitik år 2022–2025". Dessutom vill vi se tydliga hänvisningar och åtgärder kring både fysisk och digital tillgänglighet i programmet. Funktionsrätt Åland har i sitt projekt, "Ett Åland för alla", sett stora brister i den offentliga Ålands fysiska tillgänglighet. För att en rättighetsbaserad

integration ska bli verklighet måste alla inkluderas och ges möjlighet att delta i samhällslivet. Detta kan enbart uppnås genom en hög nivå av tillgänglighet på alla plan. Därför är det av yttersta vikt att platser som specifikt ska underlätta integration, såsom Kompassen, finns i tillgängliga lokaler. I detta ingår också en tillräcklig nivå av socioekonomiska möjligheter att ta del av samhällets utbud och att levnadskostnaderna kan hållas inom rimliga ramar, till exempel genom prisvärda hyresrätter. I det nya regeringsprogrammet står det att åtgärder ska "riktas så att kärnan i välfärden och de svagaste i samhället skyddas då den nödvändiga balanseringen av ekonomin ska genomföras." Vi vill gärna se en liknande skrivning i det integrationsfrämjande programmet och se en aktiv politik som främjar ökad socioekonomisk jämlikhet på Åland.

Utvärderingen av det senaste programmet har vi inte sett. Vi skulle gärna se en utredning av det och att utredningen bifogas tillsammans med utkast på politiska program när de uppdateras.

När programmet talar om rätten till hälsa ser vi gärna att detta görs utifrån ett rättighetsperspektiv enligt ramverket eller modellen AAAQ. AAAQ står för tillgång (availability), tillgänglighet (accessibility), acceptabilitet (acceptability) och kvalitet (quality). Genom ramverket kan vi praktiskt arbeta för att omsätta rättigheter till verkliga möjligheter och handlingar inom hälsoområdet. AAAQ-ramverket kan även användas som en rättighetsbaserad checklista för att kvalitetssäkra de insatser vi utformar och hjälper till att identifiera och avhjälpa utmaningar och hälsorelaterade hinder som annars kan vara svåra att upptäcka.

Även om programmet nämner intersektionalitet två gånger, vilket är bra, saknar vi information om flerfaldig diskriminering, som den förstås i funktionsrättskonventionen. Flerfaldig diskriminering ska beaktas vid utformningen av lagar, policys och program för att säkerställa att alla individer får sina rättigheter tillgodosedda på ett rättvist sätt. Med flerfaldig diskriminering menas att en person utsätts för diskriminering på grund av flera olika faktorer samtidigt. Dessa faktorer kan inkludera, men är inte begränsade till, funktionsnedsättning, kön, ålder, etnicitet, sexuell läggning, socioekonomisk status eller andra personliga egenskaper. Dessa diskrimineringsgrunder kan överlappa och förstärka varandra, vilket kan leda till en mer komplex och intensiv form av diskriminering. En kunskap om flerfaldig diskriminering är därför väldigt viktig.

När dokumentet pratar om kunskapshöjande åtgärder vill vi gärna se preciseringar. Vem ska utföra dessa och på vilket sätt? Vem ska undervisas i rättigheter? Vi vill lyfta att även om det är väldigt viktigt att ha en grundläggande kunskap om våra grund- och mänskliga rättigheter ska dessa förstås som luften vi andas. Rättigheterna finns där även om vi inte ser dem eller har någon kunskap om dem. Sist och slutligen är det staten och landskapsregeringen på Åland som ska garantera att grund- och mänskliga rättigheter följs. Detta ansvar kan inte flyttas över till enskilda individer eller rättighetsbärare. Vi vill även se kunskapshöjande åtgärder riktade till arbetstagare. Bevisligen känner inflyttade dåligt till den åländska arbetslagstiftningen som styr arbetet, såsom lön, semester och arbetstid.

Det integrationsfrämjande programmet nämner inte hedersrelaterat våld och förtryck en enda gång, även om vi vet att detta är ett stort problem som särskilt rör kvinnor. Inom gruppen kvinnor är det i hög grad kvinnor med funktionsnedsättning som är särskilt utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Personer med funktionsnedsättning hamnar i en särskild beroendeställning till andra människor och lever därför med en ökad sårbarhet. Särskilt hälso- och sjukvården, skolan samt omsorgen, men också samhället generellt, har en viktig roll i att kunna identifiera och uppmärksamma tecken på våld och hänvisa våldsutsatta till stöd- och hjälpinsatser. Som det framgår i programmet har Åland åtagit sig Istanbulkonventionen, som innebär en skyldighet att skydda alla kvinnor från all typ av våld.

Funktionsrätt Åland tackar återigen landskapsregeringen för möjligheten att lämna synpunkter på det nya integrationsfrämjande programmet för Åland.

Mariehamn, 20 maj 2024

Jan Salmén

Ordförande

Karl Wahlman

Verksamhetsledare

Funktionsrätt Åland rf

Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn

+358 (0)18 22 360, info@handicampen.ax

www.handicampen.ax